

EN TUR I SKOGEN

Naturen er en sirkel. Den har ingen begynnelse, ingen slutt. Den skal ingen steder og kommer ingensteds fra. Lys avløser mørke, kulde avløser varme. Vår, sommer, høst, vinter. Så vår igjen.

Naturen har sin egen uforanderlige logikk, og midt i dette kretsløpet lever menneskene. Vi er med noen år, så dør vi og andre tar over. Vi kjemper mot naturen. Vi skjerner oss fra den som best vi kan, holder den utenfor byene våre, utenfor husene, utenfor kroppene. Likevel drømmer vi om den og det hender at vi går inn i den, men helst når den er mild og forutsigbar. Når den raser, gjemmer vi oss i frykt og spør oss hva vi kan gjøre for å stoppe den.

Da jeg var liten var jeg alltid i naturen. Slik jeg husker det, preget den alt jeg foretok meg. Den var til stede, selv i de minste ting. I myggstikkene som holdt meg våken gjennom lyse sommernetter. I den stumme forundringen når tunga hang fast i frosset jern om vinteren, og i sjokket når jeg skjønnte at jeg ikke fikk den løs. Jeg var *i* naturen den gangen, på en måte kanskje bare barn kan være.

Årene gikk. Jeg fortsatte å oppsøke naturen. Jeg fisket. Jeg sov i telt. Jeg dro på båtturer og jeg gikk i fjellet. Jeg gjorde alt dette og når jeg ble eldre gjorde jeg mer. Jeg reiste til fremmede land. Jeg så ørken og regnskog og vulkaner og laguner. Jeg så fjellmassiver så voldsomme at de tok pusten fra meg. Likevel gjorde ikke disse naturopplevelsene det samme inntrykket på meg som dem jeg hadde som barn. De festet seg ikke i meg på samme måte. Årsaken, fant jeg ut, var at det fantes en avstand mellom meg og denne naturen. Jeg sto utenfor og betraktet den, de iskalde fjellene og den dampende regnskogen. Jeg var en gjest i denne naturen. Vi hang ikke sammen, slik vi gjorde da jeg var barn.

Den gangen reiste jeg aldri langt. Hver dag var en ny mikroekspedisjon. Jeg befant meg kun i den naturen jeg oppfattet som min egen: En norsk blandingskog i lavlandet, granskog og tømmerveier, småfugl i løvtrærne, furu på høydedragene, myrer og tjern, svarttrosten om våren, myggen i de milde sommerkveldene og ørreten som alltid vaket. Jeg savner denne følelsen av å være *i* naturen, simpelthen fordi jeg opplevde den så meningsfull den gangen. At alle de sterkeste minnene jeg har handler om natur, tok jeg som et tegn på noe viktig.

Jeg hadde vent meg til et liv hvor jeg var mye mindre i skogen enn jeg var da jeg var yngre. I lange perioder tenkte jeg ikke engang på den, for alltid var det noe annet som var viktigere. Ikke bare jobben. Det var bursdager og konferansetimer og førtiårslag og dugnader, det var ting som skulle vedlikeholdes og planer som skulle legges, regnskap som skulle leveres inn og venner som skulle inviteres. De foregående sju-åtte årene hadde jeg tilbrakt på hjemmekontoret og i

pappapermisjoner. I en salig røre av jobb og hjemmeliv vagget jeg rundt på kjøkkenet som en tung fruktbarhetsgudinne, snakket i telefonen, lagde havregrøt og bar unger på hoftene.

Det var et utmerket liv. Jeg trivdes med det, og det passet meg godt. Men det var også noe som manglet. Skogen var blitt noe som hørte fortiden til.

Skogsturer av mer omfattende dimensjoner kalles i vår tid ekspedisjoner. Stadig flere drar på ekspedisjoner. Folk som dro på ekspedisjoner tidlig på 1990-tallet forteller at det er en annen verden i dag. Den gangen var de alene om det. Bare ideen om å dra på ekspedisjon resulterte i at de havnet på forsiden av landets aviser. Underveis fulgte nasjonen dem fra sofaen, og når de kom tilbake, hvis de kom tilbake, ble de dyrket som halvguder. I dag er de bare en av mange.

Fortsatt inneholder ordet ekspedisjon et sus av noe stort og viktig. Det gir assosiasjoner til ordet *oppdrag*, til det engelske *mission*. Dessuten har det noe uegennyttig over seg, en antydning om at dette er noe som gjennomføres på vegne av andre, eller til beste for samfunnet. Som om deltakerne i ekspedisjonen ikke først og fremst gjør det for sin egen del, men for noe som er større enn dem selv. For en god sak eller til beste for menneskeheten.

Darwin dro på ekspedisjoner i vitenskapens navn. Amundsen ville se steder ingen andre hadde sett. De kom tilbake med kunnskap som kanskje kunne brukes til noe. I dag er alle steder for lengst oppdaget. Jordkloden er kartlagt ned til minste kvadratcentimeter. Svært få ekspedisjoner har i dag noe annet formål enn å generere en følelse av personlig tilfredsstillelse hos deltakerne. Og noen ganger berømmelse. Og det er jo for så vidt mer enn nok.

Ekspedisjoner har alltid et mål. Det er kjennetegnet på en ekspedisjon, definisjonen nesten, at den utføres av mennesker som vet hvor de skal. De starter på A og skal ta seg fram til B. Mellom A og B vil de støte på et antall ukjente hindringer. Sult og kulde, kanskje farlige dyr, kanskje ukontrollerbare naturkrefter. Tiden er dessuten en viktig faktor. Hvis ekspedisjonen aldri når fram til det på forhånd definerte målet, er den mislykket. Hvis ekspedisjonen når fram, men bruker lenger tid enn på forhånd annonsert, er den også i en viss forstand mislykket.

De australske urinnvånerne, aboriginerne, opererer med et ord som beskriver den diamentralt motsatte formen for ekspedisjon. *Walkabout* er riktignok ikke aboriginernes eget begrep, men imperialistenes oversettelse. Det beskriver kort forklart en tur i bushen som er uten noe bestemt ytre formål, som har udefinert varighet og som har en rute som på forhånd ikke er bestemt. På norsk kan det kanskje best oversettes med «å gå rundt i skogen». *Walkabout* er den vestlige ekspedisjonens antitese, den har ingen retning verken i tid eller rom. Og det er noe med dette konseptet som tiltaler meg veldig.

Vår verden utgjøres grovt sett av to ulike bestanddeler. Det menneskeskapte og det ikke-menneskeskapte. Kultur og natur. Det som er frembrakt gjennom teknikk, industri og annen intellektuell aktivitet på den ene siden. Og på den andre: det organiske, det som har oppstått av seg selv, som utvikler og opprettholder seg selv, uten hjelp fra menneskene. Er du i det ene elementet, lengter du etter det andre. Så enkelt er det kanskje.

Forestillingen om naturen som en kilde til harmoni og klarhet er antakelig like gammel som sivilisasjonen selv. På mange måter er det en banal forestilling. Forestillingen om skogens ro forutsetter at vi opplever at det er et skille mellom naturen og oss, at naturen er noe annet enn oss, at vi til daglig ikke er en del av den. Såkalte naturfolk har neppe den samme forestillingen.

Kulturens kanskje aller fremste formål er å produsere kroppslig og mental komfort for menneskene som har skapt den. Den skal gi oss jevn tilgang på føde og varme, men den skal også gi oss trygghet, underholdning og intellektuell stimulans.

Sånn er kulturen. En leilighet, et treningssenter, en kino, et bibliotek, en kaffebar, en restaurant og en pub – så har du dekket opp for det meste. Likevel er det ofte naturen vi oppsøker når vi føler behov for å koble av. En av årsakene er at naturen assosieres med kvaliteter som er de motsatte av dem kulturen produserer:

Der kulturen skaper stress, tilbyr naturen ro.

Der kulturen skaper sneversyn, tilbyr naturen oversikt.

Der kulturen gjør mennesker ensomme, gjør naturen dem frie.

Disse og mange andre forestillinger bærer vi med oss i en slik grad at de er blitt en del av vårt kollektive natursyn. Vi lever i et land og i en tid der en tur i skogen er den anbefalte resept mot nær sagt alle lidelser. Vi tror på naturens kurerende effekt, på dens evne til å helbrede, til å nullstille oss og bringe oss nærmere de menneskene vi opprinnelig var.

Jeg er intet unntak. Hele mitt liv har jeg ruget på romantiske forestillinger om det ensomme livet i skogene, og jeg har riktignok vært mye i skogen, men sjelden alene, og svært få av de erfaringene jeg har gjort meg tilsier at jeg har rett. For det pussige er, at der kulturen gjøres til gjenstand for presise analyser og aldri opphørende kritiske debatter, der nyter naturen godt av en nesten unison hyllest. Vi tilskriver den en mengde kvaliteter det slett ikke er sikkert at den har. Hvorfor gjør vi det? Hva skal det tjene til? Og hvordan er naturen egentlig?

Det var sommer da jeg første gang tenkte disse tankene. Vi var på hytta i fire uker, og for hver dag som gikk trivdes jeg bedre. Det var et enkelt og praktisk liv, og det var et liv hvor naturen til enhver tid avgjorde hva vi gjorde og hva vi ikke gjorde. Vær og vindretning. Temperatur.

Fiskeforholdene. Alle bærene. Sopp. Grønnsakene vi dyrket. Myggen om kvelden, vepsen om ettermiddagene. Da ferien nærmet seg slutten begynte en idé å ta form.

Hva om jeg bare drar til skogs?

Hva om jeg tar meg noen dager fri fra hjemmekontoret, gir faen og skruer av telefonen?

Hva om jeg gjør det gjennom hele det kommende året, slik at jeg får fulgt naturens gang gjennom vinteren, våren, sommeren og høsten, til det igjen blir vinter?

Det finnes en mulighet til å trå ut av det hele for en stund. Den ligger så snublende nær, for det er skoger overalt i dette landet. Og har man først fått det for seg er det ikke vanskelig i det hele tatt. Det var denne tanken som grep tak i meg. Og når den først hadde festet seg, klarte jeg ikke å bli kvitt den. Den vokste som en skybanke i horisonten, jeg tenkte den stadig oftere. Før jeg sovnet om kvelden. Umiddelbart etter at jeg våknet om morgenen.

Tolv netter i Nordmarka, sa jeg til meg selv, jeg nesten hvisket det, som om det var noe uhørt over det, eller noe så risikofyllt at det var en sjanse å ta bare å si det. Og jeg fortalte det heller ikke til noen, mest av frykt for hva de skulle mene. Dessuten visste jeg ikke hva jeg skulle si. Hva skal du gjøre der? ville de kanskje spørre. Hvorfor? Hva er vitsen? Til det hadde jeg ikke annet svar enn at det var noe med denne ideen som tiltrakk meg voldsomt.

Alle kan ikke gå til polene eller til toppen av Mount Everest. Jeg er lønnsarbeider, jeg har barn og samboer. Jeg kan ikke være lenge borte, og jeg vil ikke være lenge borte. Derfor bestemte jeg meg for å skreddersy min egen ekspedisjon, en mikroekspedisjon tilpasset mitt ambisjonsnivå og de ytre rammene mitt liv tross alt er underlagt. Jeg valgte meg én dag i hver av årets tolv måneder. Jeg jobbet fram til lunsj, så dro jeg til skogs. Ved arbeidssdagens begynnelse morgenen etter var jeg tilbake på kontoret.

Det var ikke mye, men det var mer enn ingenting. Jeg håpet det ville gi meg en mulighet til å observere naturen noenlunde uforstyrret og på nært hold. At jeg ville kjenne kulden og varmen, se årstidenes umerkelige overganger og lysets vekslende styrke. Det er i overgangene du tydeligst fornemmer naturen, men overgangene er også lettest å gå glipp av, for de utgjøres kun av korte øyeblikk. Et blaff av mild morgenluft som varsler om vår. Vindbrus i tørt løv som forteller at høsten er i emning.

Jeg lanserte ideen for resten av familien da sommerferien var over og vi var tilbake i byen. Jeg forklarte hvorfor dette var viktig for meg, og hvordan det hele skulle gå til. Først virket de bare

forundret, de spurte hva jeg skulle gjøre der inne. Jeg svarte at jeg ikke skulle gjøre noe som helst, bare gå rundt, og jeg så på dem at det var et svar de ikke på noen måte fant beroligende.

Jeg forsikret dem om at det ikke stakk noe annet under enn et ønske om å være mer i skogen. Det har ingenting med dere å gjøre, sa jeg, og etter noen runder virket det som de slo seg til ro med det.

Seinsommeren gikk over i høst. De kommende månedene gikk med til planlegging. Det var ikke så mye som skulle til. Jeg så over utstyret mitt, og noterte ned ting jeg antok at jeg vil få bruk for. Jeg studerte kartet i sene kveldstimer, veide for og imot, forkastet en idé og kom straks opp med en annen. Jeg visste at jeg ikke kunne dra langt, det hadde jeg simpelthen ikke tid til. I begynnelsen opplevde jeg dette som en ulempe, men ettersom ukene gikk ble jeg stadig sikrere på at det ikke ville spille noen rolle. Langt borte eller nær ved, villmark eller turområde. Når du sitter i et telt helt alene i en mørk skog en sein kveld i januar, da føler du deg som sistemann på jorda uansett om det er tre kvarter eller tre dagsreiser til nærmeste bebyggelse.

Dette, fant jeg ut, skal være ekspedisjonens hypotese. Jeg skrev stikkordene «mikroekspedisjon» og «sistemann på jorda» i notatboka mi og fortsatte å studere kartet. Valget falt til slutt på et lite tjern en times gange fra parkeringsplassen. Jeg har vært der før, svingt bortom for å se etter vak på turer hvor fisket har vært dårlig i de mer anerkjente vannene i området.

Tjernet er typisk for denne skogen og for de fleste andre blandings-skoger i det norske lavlandet. Det er omkranset av mørk granskog på den ene siden. På den andre siden er skogen åpnere. En blanding av lange, slanke furuer og bjørk. Åpne moer og myrer. En og annen blankskurt kolle. Tjernet er omkranset av myr og flytetorv. Der er myrull om sommeren og om høsten, kanskje en og annen multe. Blåbærlyng litt lenger inn, der grunnen er fastere. Det fins ørret der, ikke mange, ikke store, men de fins. Og det er vannliljer i de små vikene.

Tjernet er nøyaktig et slikt sted folk gjerne går forbi fordi større vann og mer spektakulær natur venter dem lenger inne i skogen. En liten flekk alminnelig norsk natur var hva det var, og det passet perfekt for mitt formål. Jeg lagte et kryss på kartet og bestemte meg for å tilbringe brorparten av de tolv nettene akkurat der.

Ekspedisjonistens mål er herlig konkret. Matematisk, nesten. Han befinner seg på ett sted og skal ta seg fram til et annet.. Den korteste veien mellom to punkter er en rett linje, og dette er i prinsippet alt han trenger å forholde seg til. Jeg sier ikke at ekspedisjonene er enkle, men selve dramaturgien er enkel som i en barnebok. Mitt mål er mer ullent. Jeg er i ferd med å legge ut på

en slags anti ekspedisjon. Jeg skal se de samme stedene mange ganger, og dessuten er dette steder som er lett tilgjengelige, som mange har sett før og som ingen egentlig lurere på hvordan ser ut. Der ekspedisjonisten går i rett linje, skal jeg gå i ring. Der ekspedisjonisten går i tredve døgn og har ett døgn hvile, skal jeg gjøre motsatt: Et døgn ekspedisjon avløses av 29–30 døgn hvile, sånn er rytmen, og det er ingenting imponerende ved det. Jeg har heller ingen andre edle mål jeg kan skryte på meg. Jeg gjør ikke dette verken for menneskeheten eller for vitenskapen, jeg gjør det ikke engang for mine nærmeste. Jeg gjør det utelukkende for meg selv.

Jeg valgte meg Nordmarka utenfor Oslo fordi det er den skogen som ligger nærmest stedet der jeg bor. Det er ikke min barndoms skog, men den er til forveksling lik. Jeg valgte meg et lett tilgjengelig område av Nordmarka. Jeg hadde jeg ikke nok tid til rådighet til at jeg kunne dra langt. Dessuten var det ikke noe poeng for meg å se nye steder. Snarere tvert i mot. Jeg ville se de samme stedene igjen og igjen, for jeg visste at hvis jeg bare fulgte nøye nok med, ville de være litt forskjellige hver gang jeg så dem. Skogen ligger en kort kjøretur fra der jeg bor, og sånn er det for de fleste mennesker i dette landet. Det er et voldsomt privilegium som vi sjelden tenker over. Det fins skoger overalt, store og små, tette og åpne, uberørte og kultiverte, og det er bare å gå inn i dem. Det var nøyaktig hva jeg gjorde.

Jeg betraktet disse tolv døgnene som et slags personlig naturreservat, et vernet område av mitt liv dette året, definert, ikke i utstrekning, men i tid. Et temporært reservat. Jeg forventet at reservatets grenser ville være under konstant beleiring, og jeg var fast bestemt på å kjempe for å forsvare dem.

Dette var min plan.

Ved lunsjtider en torsdag i midten av januar skrudde jeg av datamaskinen, pakket sekken og dro inn i skogen for å tilbringe min første natt der alene.